

2021-04-12

Vårt diarienummer
KS 2021/0089

Handläggare, titel, telefon

Mattias Kempe Kreutz, sakkunnig 011-15 30 49
Oskar Reinholdsson, utredare 011-15 77 10

Utbildningsdepartementet

103 33 Stockholm

Yttrande avseende remiss Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan (U2021/00301)

Norrköpings kommun har valt att lämna yttrande på remiss från
Utbildningsdepartementet gällande promemorian *Ökad kvalitet i
lärarutbildningen och fler lärare i skolan (U2021/00301)*

Norrköpings kommun ställer sig positiv till utredningens förslag i stort, men
lämnar nedanstående synpunkter.

6.1 En ny förordning om utbildning till lärare och förskollärare och tydligare fokus på examensmålen

Norrköpings kommun är i stora drag positiv till att en översyn görs så att det
som berör lärar- och förskollärarytbildning samlas i en förordning, vilket
leder till en skärpning av kraven, en ökad kvalitet och en tydligare
likvärdighet. Norrköpings kommun skulle dock vilja anföra nedanstående.

Överlag är det för lite fokus på förskollärarytbildningen i promemorian. Fler
förslag på hur förskollärarytbildningen kan utvecklas i syfte att nå en ökad
kvalitet efterfrågas.

Resonemanget kring praktisknära forskning behöver förtydligas vad gäller
dess innehåll samt om huvudansvar ska ligga på verksamhet eller på
lärosäte. Praktisknära forskning som en del av yrkesutövningen behöver inte
betyda att alla lärare och förskollärare forskar hela tiden. För den enskilda
läraren eller förskolläraren kan det betyda att man över tid kan medverka i
praktisknära forskning på olika sätt, till exempel i ett lokalt utvecklingsarbete
eller inom verksamhetens systematiska kvalitetsarbete. Viktigt att studenter
som kommer ut på verksamhetsförlagd utbildning såväl som
nyutexaminerade lärare inte ska behöva ägna tid åt forskning, utan istället
fokusera på läraruppdraget.

Kraven på akademiska och vetenskapliga kunskaper i utbildningen är höga.
Yrkesutbildning på grundnivå skulle kunna kompletteras med
forskarutbildning och andelen examensarbeten minskas till förmån för
metodik, didaktik och verksamhetsförlagd utbildning. Möjligheten att med
grundutbildning gå ut i verksamheten under ett antal år för att därefter
komplettera examen skulle öka genomströmning och intresse.

De höga kraven och det utrymme i utbildningen det medför samt det låga timantalet på lärosätet har lett till att det finns mycket få metodiska inslag kvar som kan stödja studenterna att få yrkeskompetens innan de kommer ut som examinerade. Idag får huvudman och lärarna i verksamheten ge stort stöd för att de nyexaminerade lärarna ska känna att de har förmåga att leda, hantera grupprocesser, planera framgångsrik undervisning, möta alla barn och elever som har rätt till sitt stöd och möta alla de elever som har svenska som sitt andraspråk. Alltför få nya lärare har den metodiska väskan med sig och känner sig trygga.

För mycket tonvikt läggs på den verksamhetsförlagda utbildningen vad gäller metodikperspektivet. Det är viktigt att teori och praktik samspelar. Till exempel så skulle seminarier kunna bli än mer lärande seminarier om lärarstudenter tillsammans med verksamma lärare återkommande möttes under ledning av lärosätets personal eller än hellre under ledning av både lärosätets personal och huvudmannaföreträdare. I förskola och skola finns så många kompetenta metodiker som skulle kunna bidra till en bättre lärarutbildning med fokus på framgångsrik undervisning.

Risk finns för att behovet av val mellan modersmål och svenska som andraspråk kan leda till att den nödvändiga utbildningskvoten inte kan täckas.

Endast 15 högskolepoäng kommer inte att räcka för att fullt ut tillgodogöra sig de perspektiv som krävs för att klara en mångkulturellt och språkligt mångfacetterat klassrum. Detta är något som flertalet blivande lärare (och lärarstudenter) kommer att stöta på i sin yrkespraktik, varför det inte borde vara valbart utan obligatoriskt med kompetenshöjande insatser kring svenska som andraspråk inom ramen för den utbildningsvetenskapliga kärnan.

Alla studenter vid lärarutbildning skulle också i sin metodiska väska få med sig studier i svenska som andraspråk. Ett starkt behov finns av en kurs för samtliga lärare kring flerspråkighet i klassrummet/förskolan.

6.2 Innehållet i den utbildningsvetenskapliga kärnan förtydligas

Norrköpings kommun ser överlag positivt på förslagen i denna del, men saknar konkreta förslag i utredningen som syftar till att stärka kunskaperna om vuxnas lärande i lärarutbildningarna. Det har tidigare konstaterats i ett flertal statliga utredningar, senast i KLIVA-utredningens betänkande *Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk* (SOU 2020:66), att perspektiv som rör vuxenutbildning, vuxenpedagogik och vuxnas lärande i stort sett saknas i dagens lärarutbildningar. Avsaknaden blir än mer problematisk mot bakgrund av den tillväxt som har skett inom vuxenutbildningen de senaste åren. Vuxenstudier utgör en allt större del av det totala antalet studier inom utbildningssektorn och vuxenutbildningens mål och

uppdrag har breddats till att bli en central del i kompetensförsörjningen på den svenska arbetsmarknaden. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har i skrivande stund i uppdrag att granska hur universitet och högskolor inom ramen för ämnes- och yrkeslärarutbildningarna förbereder studenter för arbete i kommunal vuxenutbildning. Norrköpings kommun förutsätter att lagstiftaren tar tillvara på resultaten från denna granskning och utifrån detta återkommer med förslag som syftar till att stärka kunskaperna om vuxnas lärande i lärarutbildningarna.

Som nämnts ovan upplevs förskoleperspektivet och utbildningen av förskollärare ta för lite utrymme i promemorian, fler konkreta förslag efterfrågas.

Norrköpings kommun ställer sig frågande till varför det är så tydligt ställningstagande för kognitionsvetenskap istället för exempelvis sociokulturellt perspektiv med hänsyn till t.ex. flerspråkighet och sociokulturell bakgrund? I utbildningen borde sociokulturella perspektiv kring elevers förutsättningar och bakgrund lyftas mer så att lärarstudenter lär sig se olikheter samt perspektiv på hur man kan suddas ut olikheter och ge samma förutsättningar.

6.3 Utformningen av den verksamhetsförlagda utbildningen förtydligas

Norrköpings kommun ställer sig mycket positivt till övningskolor och övningsförskolor. En hög och regelbunden koncentration av studenter som genomför den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) vid samma skola leder till att skolorna slipar och vidareutvecklar sin metodik och praktik, vilket har en positiv effekt på såväl kompetensutvecklingen hos personalen, elevernas väg mot måluppfyllelse samt studenternas ökade möjlighet till en utbildning av god kvalitet. Det kan dock vara svårt att få en likvärdighet över riket beroende på om alla lärosäten och alla huvudmän kommer kunna ha samma möjlighet att utveckla ett sådant samarbete.

Att utöka antalet VFU-veckor så den vetenskapliga delen och den erfarenhet som finns på förskolorna och skolorna verkligen kompletterar varandra skulle öka attraktivitet och lärande. Ett förslag är att ha akademiska studier en termin och verksamhetsförlagd utbildning den andra. Detta möjliggör även intagning av studenter varje termin på lärosäten liksom en reell resursförstärkning i VFU-förskolorna och skolorna för rektorer, personal, barn och elever. Att varje termin veta att man har 3-4 studenter på förskolan eller skolan skulle ge förutsättningar för ett betydligt bättre VFU-arbete med högre kvalitet.

Ansvaret för examination av VFU behöver hanteras på ett mer rättssäkert sätt. Underkännande av VFU är alltför ovanligt och stödet för de studenter som inte lyckas i verksamhetsförlagd utbildning kan utvecklas mer. De förhöjda kraven som syftar till en ökad kvalitet måste även gälla VFU, och då måste krav kunna ställas på VFU-studenten. Det är också viktigt att den

som ställer krav har kompetens att göra det (till exempel genom handledarutbildning och/eller adjungerade lärare).

Ett sätt att öka tillgången till goda handledare är att erbjuda en ersättning. Ska en hög kvalitet nås och ökning av antalet lärare som vill bli handledare då måste det premieras.

Norrköpings kommun önskar även att vuxenutbildningens roll i den verksamhetsförlagda utbildningen förstärks och förtydligas. Möjligheterna att göra VFU inom den kommunala vuxenutbildningen är idag kraftigt eftersatta i stora delar av landet. I det fortsatta arbetet med att höja kvaliteten inom VFU bör samverka mellan lärosäten och skolhuvudmän med syfte att etablera övningskolor för verksamhetsförlagd utbildning även inom den kommunala vuxenutbildningen säkerställas.

6.4 Översyn av samverkansstrukturer och anställningsformer inom utbildningen

De förslag i promemorian som stärker samarbetet mellan lärosäte och huvudman vad gäller exempelvis handledarutbildning och adjungerade lärare ses positivt på från Norrköpings kommun, då de bland annat kan vara ett sätt att avhjälpa snedfördelningen på den verksamhetsförlagda utbildningen vad gäller metodikinnehåll i utbildningen. En risk är att särskilt yrkesskickliga lärares arbete i lärarutbildningen kan komma att dränera kompetensen i huvudmannens skolor, vilken inte är direkt ersättningsbar.

6.5 Ökning av antalet lärarledda timmar samt redovisning och uppföljning av densamma

Norrköpings kommun ställer sig positiv till detta förslag.

7. En kortare kompletterande pedagogisk utbildning för fler lärare i skolan

Norrköpings kommun är i stora drag positiv till förslagen kring en kortare kompletterande pedagogisk utbildning såsom beskriven i kapitel 7. Särskilt positivt är att det även ska gälla för en grundläraresexamen. Den snabbare studietakten som gör att studenter fortare kommer ut i arbetslivet samt att det troligen kommer öka attraktionskraften, vilket också upplevs som positivt då det leder till fler lärare i den svenska skolan. Detta snabbare spår kan leda till en minskning av det kunskapsstoff som den blivande läraren har med sig, vilket i så fall skulle leda till en kvalitetsminskning tvärt emot promemorians ansats med en ökad kvalitet. Yrkesvardagen för de nyutexaminerade lärarna blir svårare, vilket kan leda till avhopp/byte av yrkesbana.

8. Ändringar i befintlig kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) för fler ämneslärare

Norrköpings kommun ställer sig positiv till detta förslag.

9.1 Grundlärarutbildningen med inriktning mot F-3 och 4-6 ska kunna omfatta svenska som andraspråk och modersmål

Norrköpings kommun ser positivt på att grundlärarutbildningen ska kunna omfatta svenska som andraspråk och modersmål då detta på sikt bör kunna bidra till att öka antalet behöriga lärare inom modersmål, de nationella minoritetsspråken, svenska som andraspråk (SVA) och svenska för invandrare (SFI). Lagstiftaren bör dock beakta KLIVA-utredningens slutsatser och förslag i SOU 2020:66 gällande höjda behörighetskrav för att undervisa i SFI och SVA, särskilt förslagen i 11.6.3 *Plan för höjda behörighetskrav för sfi och svenska som andraspråk på grundläggande nivå*.

Norrköpings kommun anser att dokumenterade kunskaper i språket för att få behörighet till att få tillträde till utbildningarna är ett otydligt beskrivet förfaringssätt, framför allt om det kommer vara upp till varje lärosäte att avgöra. För att säkerställa kvaliteten i språket räcker det inte med att bara ha språket som modersmål eller dokumenterade kunskaper i språket utan det måste finnas dokumenterade kunskaper kring undervisning i modersmålet/språket.

Det flerspråkiga perspektivet bör inte bara vara kopplat till svenska som andraspråk, utan vara en kurs som är obligatorisk inom ramen för lärarutbildningen. Ytterst få lärare kommer inte att stöta på ett flerspråkigt klassrum och de krav det ställer på undervisningssituationen, varför det också bör vara ett moment som ingår i den metodikväska som lärarstudenterna får med sig.

Norrköpings kommun skulle också vilja se att det flerspråkiga perspektivet skulle ta ett större utrymme i den kommande utbildningen av förskollärare så att inte bara grundskolan utan även förskolan inkluderas i det utökade omfånget av svenska som andraspråk i utbildningen.

NORRKÖPINGS KOMMUN
Kommunstyrelsen

Olle Vikmång
Ordförande

Reservationer

Mot beslutet och till förmån för Sophia Jarls (M) tilläggsyrkande enligt nedan reserverar sig Sophia Jarl (M), Fredrik Björkman (M) och Christer Frey (M):

Tilläggsyrkande till yttrandet rörande avsnitt 4.3 "En flexibel och generös bedömning av tidigare utbildning och erfarenhet ger fler behöriga och kortare studietid" i Regeringskansliets remiss och lyder enligt följande formulering:

Att göra avkall på den formella utbildningen till lärare, genom att tillgodoräkna tidigare erfarenheter, är inte alltigenom oproblematiskt. Att lärosäten inte validerat tidigare erfarenheter som tillräckliga i den utsträckning som lagstiftaren önskat behöver inte innebära att det är lärosätet som gjort fel. Att förmedla formell utbildning är lärares primära arbetsuppgift och därför är det viktigt att de individer som genomför lärarutbildningen också ser ett värde i en formell utbildning.

Läroutbildningens stora problem är att den inte är tillräckligt attraktiv och att urgröpa värdet av formell utbildning kan leda till att fler studenter går igenom läroutbildningen snabbare men till priset av att kvaliteten på densamma urholkas. I en tid när ifrågasättande av både kunskap och auktoriteter ökar är det viktigt att läroutbildningen håller en hög kvalitet för att kunna möta de utmaningarna.